

Nový zákon o obchodních korporacích

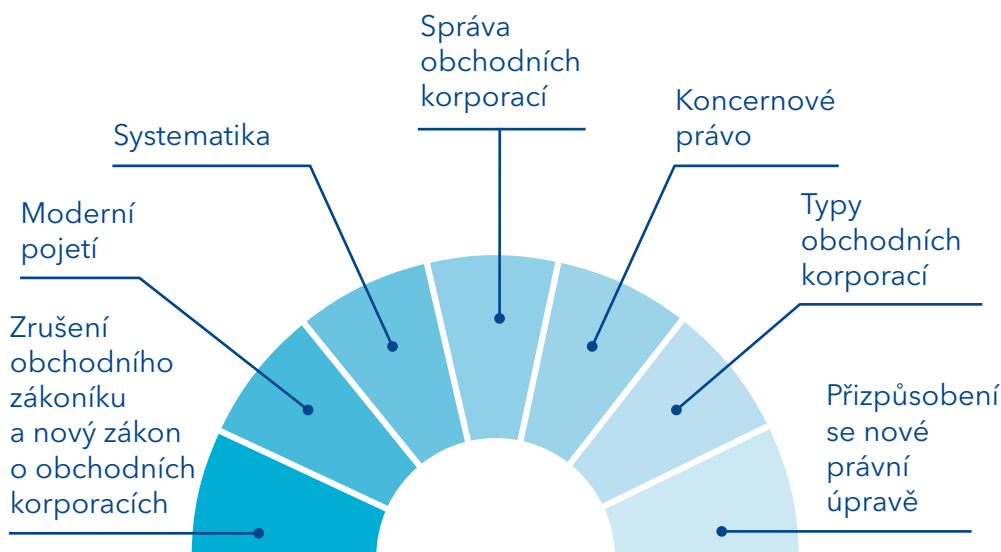

Nový zákon o obchodních korporacích (ZOK) nabývá účinnosti 1.1.2014.

- ZOK není nástupcem obchodního zákoníku.
- ZOK posiluje osobní odpovědnost za správu obchodních korporací.
- Nejvyšší počet změn prodělala právní úprava společnosti s ručením omezeným.

Nový zákon o obchodních korporacích

Nový zákon o obchodních korporacích přebírá pouze tu část stávajícího obchodního zákoníku, která se týká fungování obchodních společností a družstev. ZOK dosavadní právní úpravu v mnohém modifikuje a doplňuje. Jeho cílem je přitom vytvořit moderní právní základ pro fungování obchodních korporací, který přispěje k podnikatelsky atraktivnějšímu právnímu prostředí.

Zrušení obchodního zákoníku a nový zákon o obchodních korporacích

Dne 1. 1. 2014 dojde ke zrušení obchodního zákoníku, a to bez náhrady.

Část jeho úpravy bude přesunuta do nového občanského zákoníku, část bude úplně zrušena. Úpravu obchodního rejstříku bude nově obsahovat zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (tzv. rejstříkový zákon).

Nový zákon o obchodních korporacích převezme pouze část věnující se obchodním společnostem a družstvům. Nestane se tedy nástupcem obchodního zákoníku v pravém slova smyslu, ale pouze úzce zaměřeným předpisem zabývajícím se specifickou oblastí právnických osob – obchodními korporacemi.

Konec dualismu

Se zrušením obchodního zákoníku dochází i k odstranění dvoukolejnosti závazkového práva, které je zcela nekonceptně upraveno jak v občanském, tak i v obchodním zákoníku. Díky tomu odpadnou problémy s určováním toho, jakým zákoníkem se má řídit konkrétní závazek (např. kupní smlouva) a bude posílena právní jistota.

Přesun právní úpravy z obchodního zákoníku

Obchodní zákoník

Moderní pojetí

ZOK je postaven na východisku: nezatěžovat tam, kde to není potřeba. Oproti obchodnímu zákoníku tak danou úpravu podstatně liberalizuje. Zároveň však posiluje ty instituty, které jsou nezbytné pro řádné fungování obchodních korporací - např. odpovědnost za jejich správu. Důraz je kladen i na funkční propojení zákona s dalšími předpisy, a to nejenom s NOZ, ale např. i s insolvenčním zákonem.

Koncepční změny

Liberalizace

Snižuje se celkový počet donucujících ustanovení.

Flexibilita

V mnoha případech je nabízeno více variant řešení (např. možnost dualistického či monistického systému řízení akciové společnosti).

Funkčnější ochrana třetích osob

Oproti dosavadnímu stavu je dán větší důraz na odpovědnost osob, které za obchodní korporace jednají (např. pomocí ručení členů statutárního orgánu při úpadku obchodní korporace).

Systematika a přehlednost

Zákon je stavěn striktně na principu: od obecného ke konkrétnímu.

Systematika

Oproti dosavadní právní úpravě obchodních společností a družstev přináší ZOK (ve spojení s NOZ) mnohem propracovanější systematiku uspořádání pravidel.

Právní úprava je rozdělena do několika úrovní podle míry své obecnosti. Na vrcholu hierarchie stojí obecná ustanovení občanského zákoníku o právnických osobách, dále obecná úprava korporací v tomtéž předpise, následuje obecná úprava obchodních korporací a jejich konkrétních typů (např. s. r. o.) v ZOK. Pokud tedy část věnovaná s. r. o. neobsahuje veškerá potřebná ustanovení (např. o její likvidaci), je třeba využít právní úpravu na obecnější úrovni, např. v NOZ.

Tento systém vytváří kompaktnější strukturu, u které je mnohem menší riziko výskytu právních mezer či jiných nedostatků.

Stupňovitá výstavba pravidel

Právnícké osoby (§ 118-209 NOZ)

Korporace (§ 210-213 NOZ)

Obchodní korporace (§ 1-94 ZOK)

Konkrétní typ obchodní korporace

Správa obchodních korporací

Jednou z nejdůležitějších oblastí práva obchodních korporací je bezpochyby oblast tzv. corporate governance, neboli správy obchodních korporací.

Jejím ústředním tématem je systém rozložení práv a povinností mezi osobami zapojenými do činnosti obchodní korporace - tj. zejména společníky, statutárními orgány, výkonným managementem, věřiteli apod. Cílem je najít takové nastavení, které bude na jedné straně umožňovat efektivní řízení obchodní společnosti, a současně zajistí dostatečnou ochranu práv dalších zúčastněných subjektů.

ZOK v této oblasti přináší několik změn směřujících k funkčnější a ucelenější právní úpravě:

- Koncept řádného hospodáře (§ 159 NOZ) je v ZOK doplněn o korektiv tzv. podnikatelského úsudku (§ 51 násl. ZOK). Členové orgánů jsou tedy při správě obchodní korporace povinni jednat s péčí řádného hospodáře (loajálně, pečlivě a informovaně), ale zároveň jim ZOK umožňuje, aby se případné povinnosti k náhradě škody zprostili, pokud prokáží, že vzhledem ke všem okolnostem jednali řádně a vznik újmy nemohli předpokládat (např. z důvodu selhání kapitálového trhu, neočekávatelných změn ceny ropy apod.).
- ZOK nově připouští, aby byla členovi statutárního orgánu zapovězena možnost v budoucnu zastávat stejnou pozici, a to v jakékoliv korporaci po dobu tří, resp. deseti let. K této sankci může soud přistoupit, pokud člen statutárního orgánu zanedbal některé své povinnosti v souvislosti s prevencí úpadku obchodní korporace (§ 63 a násl.).
- Pokud člen statutárního orgánu neučiní vše potřebné k odvrácení úpadku obchodní korporace, může soud svým rozhodnutím založit i ručení tohoto člena za dluhy korporace (§ 68).
- Zavádí se obecná pravidla o střetu zájmů. Pokud se člen orgánu dozví, že by se při výkonu své funkce mohl dostat do střetu zájmů, měl by o tom obchodní korporaci informovat. Kontrolní (popř. nejvyšší) orgán pak může výkon jeho funkce pozastavit.
- Více pozornosti je věnováno vzniku smlouvy o výkonu funkce, tedy smlouvy, na jejímž základě členové orgánů obchodní korporace spravují její majetek, jde o otázky odměňování a odpovědnosti za škodu (§ 51 a násl.).

Víte, že? ZOK přináší mnohem propracovanější systematiku uspořádání pravidel.

Test insolvency

Dle § 40 nesmí obchodní korporace vyplácet zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů, pokud by si tím přivodila úpadek.

Koncernové právo

ZOK opouští dosavadní silně formalizovaný model regulace podnikatelských seskupení (tzv. koncernů) a přiklání se k otevřenějšímu ekonomickému pojetí. Podnikatelské seskupení bere jako legitimní nástroj, který je schopen přispět k efektivnějšímu a levnějšímu řízení obchodních korporací. Jeho fungování tedy neklade zbytečné překážky a zaměřuje se především na kompenzaci případných negativních následků.

Koncepce je postavena na třístupňovém režimu – prosté ovlivnění, ovládání a koncern. S každým stupněm se přitom pojí mírně odlišná sada pravidel. V rámci ovlivnění např. platí, že ovlivnil někdo podstatným způsobem jednání jiné osoby k její újmě, odpovídá za ni a zároveň ručí za splnění dluhů, které z důvodů jeho ovlivnění nemohly být uspokojeny. Stejný postih hrozí i u koncernu, nicméně v tomto stupni má řídící osoba možnost zprostit se odpovědnosti, prokáže-li, že újma je kompenzována jinými výhodami v rámci koncernu.

ZOK opouští dosavadní rozlišování smluvního a faktického koncernu. Ovládací smlouvy a smlouvy o převodu zisku pozbydou účinnosti ve lhůtě dle § 780.

Víte, že? Společnost s ručením omezeným bude možné založit i za 1 Kč.

Typy obchodních korporací

Pojem obchodní korporace zahrnuje obchodní společnosti a družstva.

Z hlediska konkrétních typů obchodních korporací zaznamenaly nejvíce změn tzv. kapitálové společnosti - tj. společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Výrazně rozvedena a konkretizována byla i úprava družstev. Naproti tomu osobní společnosti (tj. komanditní společnost a veřejně prospěšná společnost) doznaly spíše dílčích upřesnění a doplnění.

Osobní společnosti

Veřejnou obchodní společnost i komanditní společnost bude možné založit nejen za účelem podnikání, ale rovněž za účelem správy jejího majetku. Podmínky pro provozování živnosti přitom budou muset splňovat pouze společníci, kteří mají být statutárním orgánem. Nově budou moci společníci splnit svou vkladovou povinnost i provedením práce nebo poskytnutím služby.

Přehled ZOK

Společná ustanovení (§ 1-94)

- Založení
- Vklad a podíl
- Orgány obchodní korporace
- Vyloučení člena statutárního orgánu
- Podnikatelská uskupení (koncerny)
- Zrušení, atd.

Společnosti (§ 95-551)

- Veřejná obchodní společnost
- Komanditní společnost
- Společnost s ručením omezeným
- Akciová společnost

Družstva (§ 552-773)

- Družstvo
- Bytové družstvo
- Sociální družstvo

Společnost s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným představuje jednoznačně nejpoužívanější formu obchodní společnosti u nás, přičemž oblibě se těší zejména u drobných a středních podnikatelů. Na s. r. o. jsou nyní v celé řadě aspektů zbytečně kladena stejně přísná kritéria jako na a. s.

ZOK proto dosavadní úpravu v mnohém liberalizuje:

Méně bariér

- Opouští se povinnost vytvářet základní kapitál ve výši 200 tis. Kč, nově bude stačit i 1 Kč.
- Ruší se povinnost vytvářet rezervní fond.
- Odpadá zákaz řetězení – jedna osoba tudíž bude moci být jediným společníkem v neomezeném množství společností s ručením omezeným.
- Jeden společník bude moci vlastnit více než jeden podíl (§ 135 odst. 2).
- Opouští se pravidlo § 196a obchodního zákoníku – při převodu majetku ze společníka na společnost nebude třeba vypracovávat znalecký posudek.

Větší flexibilita

- Podíl bude možné vtělit do tzv. kmenového listu, tj. cenného papíru na řad (§ 137).
- S jednotlivými podíly bude možné spojit různá práva – např. jinou váhu hlasů, přednostní právo na výplatu zisku apod. (§ 135).
- Zavádí se možnost, aby společník ze společnosti jednostranně vystoupil – např. nebude-li souhlasit s rozhodnutím valné hromady o změně povahy podnikání či příplatkové povinnosti (§ 202).

Akciová společnost

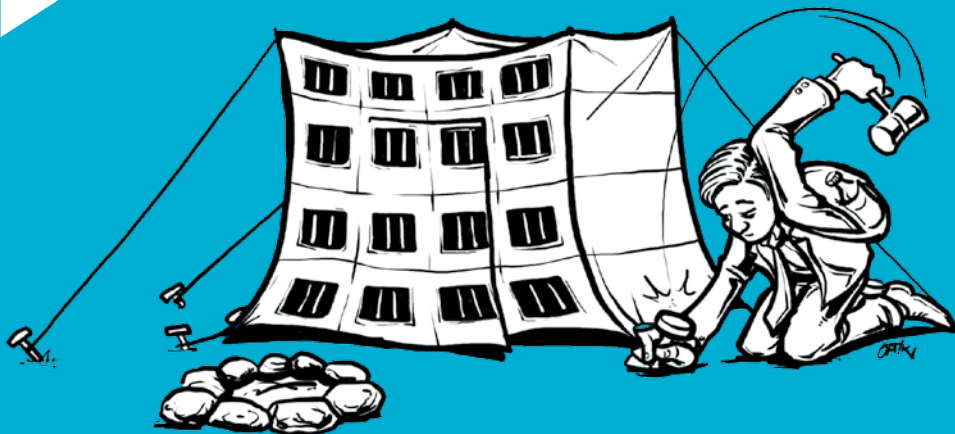
Akciová společnost je z velké části regulována evropským právem, a proto je nejméně přístupná úpravám. I přes tyto limity však ZOK přináší celou řadu změn:

Investorská otevřenost

- Stejně jako u s. r. o. je rozšířena variabilita co do druhu jednotlivých podílů, resp. akcií. Kromě kmenových akcií bude možné vydat i akcie se zvláštními právy spočívajícími například v rozdílném podílu na zisku či způsobu jeho vyplácení.
- Novinkou jsou i tzv. kusové akcie, které nemají jmenovitou hodnotu, ale pouze hodnotu odvíjející se od počtu jejich vydání (§ 257).
- Je možné zavést systém tzv. kumulativního hlasování, který posiluje vliv minoritních akcionářů (§ 354 a násl.).

Víte, že?

Bytové družstvo patří z historických důvodů k nevyužívanějším formám družstva u nás.

Levnější provoz

- Orgány akciové společnosti mohou být pouze jednočlenné.
- Zakladatelé mají na výběr mezi dualistickou a monistickou strukturou řídicích orgánů. V rámci první možnosti se vedle valné hromady zřizuje představenstvo a dozorčí rada (§ 435 a násl.), zatímco v rámci druhé postačí správní rada doplněná o statutárního ředitele (§ 456 a násl.).
- Odpadá povinnost volby části členů dozorčí rady zaměstnanci.

Větší komfort

- Členy představenstva není třeba volit každých 5 let. Délku funkčního období bude možné nastavit libovolně (§ 439).
- Je umožněno rozhodovat mimo valnou hromadu (tzv. per rollam).
- Kvorum usnášeníschopnosti valné hromady může být nižší než 30% (§ 412).

Bytové družstvo

Bytové družstvo patří z historických důvodů k nevyužívanějším formám družstva u nás. Jeho specifikum spočívá především v účelu, kterým není jako u ostatních obchodních korporací podnikání, ale zajišťování bytových potřeb svých členů. Jinou činnost může bytové družstvo vykonávat pouze v případě, že tím realizaci tohoto účelu neohrozí. Hlavním přínosem ZOK je například:

- Definice družstevního bytu či družstevního nebytového prostoru (§ 729).
- Omezení zvyšování základního členského vkladu doplatkem člena; navýšení musí nově schválit všichni členové družstva, aby se tak předcházelo šikaně sociálně slabších členů (§ 732).
- Výslovné zakotvení přechodu všech práv a povinností na nového nabyvatele družstevního podílu (např. dědice) - bude tak postaveno najisto, že na nabyvatele přechází mimo jiné i povinnost uhradit dlužné částky spojené s úhradou bydlení (§ 736-737).

Přizpůsobení se nové právní úpravě

ZOK nabude, stejně jako nový občanský zákoník, účinnosti k 1. 1. 2014. Bezprostřední dopad na život korporace budou mít po tomto datu především donucující ustanovení zákona, tedy ta ustanovení, od kterých se nelze smluvně odchýlit (např. pravidla o testu insolvence apod.).

Pokud budou stanovy (resp. společenská smlouva) korporace v rozporu s donucujícími ustanoveními ZOK, je korporace povinna přizpůsobit jejich znění nové právní úpravě do 6 měsíců od účinnosti zákona (tj. do 1. 7. 2014). Pokud tak neučiní, může jí v konečném důsledku hrozit až soudní zrušení (§ 777).

Ta část stanov (resp. společenské smlouvy), která nebude v rozporu s donucujícími ustanoveními ZOK, zůstane nadále v platnosti, přičemž za její součást budou považována i ta pravidla, která pro korporace dosud vyplývala přímo z obchodního zákoníku, pokud se jedná o práva a povinnosti společníků (§ 777 odst. 4).

Z důvodu předcházení konfliktů staré a nové právní úpravy dává ZOK obchodním korporacím možnost, aby do dvou let od nabytí účinnosti rozhodly, že se plně podřizují nové úpravě (tzv. generální opt-in). V takovém případě již na ně ustanovení obchodního zákoníku bezprostředně dopadat nebudou (§ 777 odst. 5).

ZOK zavádí zvláštní přechodné ustanovení pro smlouvy o výkonu funkce (§ 777 odst. 3). Tyto smlouvy je nutné (např. smlouvu o výkonu funkce jednatele) uzpůsobit nové úpravě do 6 měsíců od nabytí účinnosti. V opačném případě platí, že výkon funkce je bezplatný.

Normy dopadající na obchodní korporace po 1. 1. 2014

Varianta dle § 777 odst. 4

- Kogentní ustanovení ZOK
- Ustanovení společenských smluv a stanov
- Ustanovení obchodního zákoníku, pokud jde o práva a povinnosti společníků
- Dispozitivní ustanovení ZOK

Varianta dle § 777 odst. 5 (tzv. generální opt-in)

- Kogentní ustanovení ZOK
- Ustanovení společenských smluv a stanov
- Dispozitivní ustanovení ZOK

Více informací o novém zákonu o obchodních korporacích naleznete na webových stránkách
<http://obcanskyzakonik.justice.cz>

Kancel

Komise pro aplikaci nové civilní legislativy
při Ministerstvu spravedlnosti ČR

Ministerstvo spravedlnosti

České republiky

Informace v této brožuře vycházejí z platného stavu k 10. 5. 2013.
Grafické zpracování Omega Design, s. r. o.